

Työ- ja suojavaatetus sekä henkilönsuojaimien käyttö infektioiden torjunnan kannalta

Infektioiden torjunta perustuu tartuntareittien katkaisuun ja torjunta edellyttää hyvää käsihygieniaa ja aseptisiä työtapoja. Siihen kuuluvat myös asiallinen pukeutuminen ja suojainten käyttö lähihoidossa. Työntekijän työvaatetukseen vaikuttavat työskentelytapa, vaatetuksen soveltuvuus eri tehtäviin ja esteettiset näkökulmat. Työvaate viestii ammattitaitoa, luotettavuutta, siisteyttä, hygieenisyyttä sekä kuulumista tiettyyn työyhteisöön.

Yleistä

Työssä käytetään työnantajan tarjoamaa työ – ja suojavaatetta sekä suojaimia. Työnantaja huolehtii työ - ja suojavaatteen hankinnasta, puhtaanapidosta ja huollosta. Työvaatetuksen käyttöä määräävät terveydenhuolto - ja työturvallisuuslait sekä elintarvikelainsäädäntö. Työntekijä - ja työnantajajärjestöjen antamassa suojavaatesopimuksessa määritellään ne terveyden huollon ammatit, joissa on oikeus ja velvollisuus työnantajan kustantamaan työvaatetukseen.

Työntekijän asiallinen pukeutuminen on tärkeää, koska sairaala on palvelulaitos ja potilaat arvioivat annetun hoidon laatua myös henkilökunnan pukeutumisen perusteella.

- Asiallisella pukeutumisella tarkoitetaan työtehtävän mukaista työvaatetta, joka on vaihdettava mahdollisuuksien mukaan päivittäin ja aina, jos se on märkä tai näkyvästi likainen tai muuten epäsiistin näköinen.
- Työvaatetta käytetään työpaikalla, työaikana ja työtehtävässä.
- Hijab - päähine työtehtävissä. Työnantajan tarjoaa työntekijälle / opiskelijalle työvaatteiden lisäksi Hijab – päähineen. Omien päähineiden käyttö työtehtävissä on kielletty.
- Jalkineina käytetään puhtaita sisäkenkiä ja huolehditaan niiden säännöllisestä puhdistamisesta. Jalkineet puhdistetaan välittömästi, mikäli ne tahriintuvat verellä tai eritteillä.
- Työ- ja suojavaatteisiin eivät kuulu esim. omat kännykkäkotelot ja niiden kanto-työt tai omat hiustensuojana käytettävät huivit.

Työasu

Työasuun kuuluvat työpuku sekä erikseen nimetyissä työpisteissä jalkineet ja sukat. Työasun tulee peittää alla olevat omat vaatteet. Työasun tarkoituksena on estää omien vaatteiden likaantuminen roiskeilta, vereltä ja muilta eritteiltä.

- vaihda eritteillä likaantunut työasu puhtaaseen
- tarkista että taskut ovat tyhjt ennen pyykkisäkkiin laittamista.

Työasuun pukeudutaan pukeutumistilassa ennen työvuoron alkua. Työasun siisteydestä huolehtii jokainen työntekijä itse. Se vaihdetaan puhtaaseen mahdollisuuksien mukaan päivittäin ja aina tarvittaessa.

Työvaatteiden on todettu kontaminoituvan potilastyössä ja mikrobien on todettu säilyvän työvaatteissa hengissä niin kauan (mm. takkien hihoissa), että tartunnat ovat mahdollisia. Pestyn työasun välityksellä ei siirry taudinaiheuttajia. Kaikkien potilastyötä tekevien terveydenhuollon ammattilaisten käyttämien työasujen/-takki hihat tulee olla kyynärpäätasolle yltäviä tai sitä lyhyempiä.

Vilutakki on lyhytihainen ja sitä ei tule käyttää hoitotoimenpiteiden / potilashoidon aikana ja sen tulee olla työnantajan hankkima, ei omia vilutakkeja. Vilutakki vaihdetaan mahdollisuuksien mukaan päivittäin ja aina, jos se on märkä tai näkyvästi likainen tai muuten epäsiistin näköinen.

Työjalkineiden tulee olla tukevat, turvalliset ja helposti roiskeista sekä eritteistä puhdistettavat.

Henkilönsuojaimet

Henkilönsuojainten oikeaoppinen käyttö pienentää oleellisesti tapaturma- ja sairastumisriskejä. Suojainten käytön tarkoitus on suojata työntekijää potilaasta tai työympäristöstä peräisin olevilta roiskeilta, vereltä tai eritteiltä. Suojainten käyttö kuuluu kaikille sairaalassa työskenteleville ammattiryhmille. Henkilönsuojaimet on suunniteltu usein eri käyttöolosuhteisiin ja niillä on suojausluokkia, jotka on huomioitava suojainten valinnassa, jotta suojaimen suojauskyky on riittävä riskin laatuun ja suuruuteen nähden.

Henkilönsuojaimet on tarkoitettu henkilökohtaiseen käyttöön, ja työssä voi käyttää vain suojaimille asetetut vaatimukset täyttäviä suojaimia. Suojainten tulee olla asianmukaisesti sijoitettuna ja säilytettynä mahdollisimman lähellä niiden käyttöpistettä.

Esimerkiksi leikkaus- ja anestesiayksikössä / toimenpideyksikössä leikkausryhmä pukeutuu tarvittaviin kertakäyttöisiin henkilönsuojaimiin (mm. steriili leikkaustakki, steriilit suojakäsineet, kirurginen suu-nenäsuojus) joko leikkaussalin välittömässä läheisyydessä sijaitsevalla puhtaalla käytävällä siihen tarkoitukseen osoitetussa paikassa tai leikkaussalissa / toimenpidehuoneessa. Henkilönsuojaimet riisutaan leikkaussalissa / toimenpidehuoneessa suoraan jätteisiin ennen poistumista.

Suojatakki /- haalari

Kädet desinfioidaan aina ennen suojatakin pukemista ja sen riisumisen jälkeen.

Suojatakin käyttötarkoitus on estää sen alla olevan työasun tai omien vaatteiden sotkeutuminen potilaasta tai työympäristöstä peräisin olevilla roiskeilla, verellä tai eritteillä. Jos suojatakkia käytetään, sen tulee olla kertakäyttöinen. Kankainen työtakki ei ole suojatakki ja se riisutaan aina ennen kertakäyttöisen suojatakin pukemista.

Suojatakki on työ-, hoitotoimenpide- ja potilaskohtainen sekä kertakäyttöinen ja se puetaan omien vaatteiden tai työasun päälle.

Kertakäyttöinen, ei kudottu suojatakki (nonwoven = kuitukankainen) suojaa kosteudelta huonosti, käytä tarvittaessa hihallista muoviesiliinaa. Suojatakki riisutaan siten, etteivät ympäristö ja henkilön kädet kontaminoidu esimerkiksi takin etumuksen mikrobeilla. Suojatakki laitetaan riisumisen jälkeen suoraan jätteisiin. Suojatakista huolimatta näkyvästi verellä ja eritteillä tahriintuneet työasut vaihdetaan.

Leikkaus- ja anestesiayksikön leikkaussalissa, puhtaalla käytävällä, steriilien tavaroiden varastossa sekä välinehuollon puhtaalla puolella huoltotyötä tekevä (esim. teknisen palvelun työntekijä)

laittaa teknisen palvelun työasun päälle kertakäyttöisen suojahaalarin ja haalarin hupun tai pukeutuu näissä tiloissa käytettävään työasuun ja hiussuojukseen.

Suojaesiliina

Kädet desinfioidaan aina ennen suojaesiliinan pukemista ja sen riisumisen jälkeen.

Kertakäyttöinen muovinen esiliina on parempi vaihtoehto suojatakille silloin, kun halutaan suojautua roiskeilta, vereltä ja eritteiltä. Muoviesiliina vähentää 30-kertaisesti työasun likaantumista ja työvaatteiden mikrobimäärää ja sitä kautta vaatteiden välityksellä tapahtuvaa tartuntariskiä.

Jos potilasta joudutaan kääntelemään paljon ja tai käsivarret muutoin ovat alttiina kontaminoitumiselle, on suositeltavaa käyttää hihallista muoviesiliinaa. Suojaesiliina on potilaskohtainen, toimenpide- ja käyntikohtainen sekä kertakäyttöinen. Vuodeosastolla tapahtuvassa ruuanjakelussa ja vuodehuollossa käytetään kertakäyttöistä suojaesiliinaa. Suojaesiliina laitetaan riisumisen jälkeen suoraan jätteisiin.

Hiussuojus

Kädet desinfioidaan hiussuojuksen pukemisen ja sen riisumisen jälkeen, koska pään alueella on runsaasti mikrobeja.

Hiussuojuksen tulee peittää kaikki hiukset, sillä hiussuojuksella on merkitystä infektioiden torjunnassa vain oikein käytettynä. Hiussuojuksen tarkoitus on suojata aseptisia alueita, erityisesti leikkaushaavaa, hiuksista tippuvilta vierasesineiltä (hiukset, hilsepartikkelit) ja niiden mukana seuraavilta mikrobeilta sekä suojata työntekijää veri- ja eriteroiskeilta.

Hiussuojusta käytetään, kun mennään leikkaussaliin / toimenpidehuoneeseen ja se puetaan pukuhuoneessa ennen leikkaussaliin / toimenpidehuoneeseen menoa. Parrakkaat miehet käyttävät kaulan suojaavaa mallia, koska se suojaa myös parran. Hiussuojaimen käyttö ei ole tarpeen leikkaus- ja anestesiayksikön käytävä- ja kansliatiloissa eikä heräämössä.

Hiussuojusta tulee käyttää myös aseptisissä työtehtävissä kuten välinehuollossa, elintarvikeseännösten mukaisissa työtehtävissä mm. ruuanjakelussa käytetään kertakäyttöistä hiussuojusta.

Samaa hiussuojusta voi käyttää koko työvuoron ajan, ellei se likaannu (esim. veri, hiki). Päästä pois otettu kertakäyttöinen hiussuojus laitetaan suoraan jätteisiin (ei pukukaappiin tai taskuun) ja otetaan seuraavaa käyttökertaa varten uusi. Monikäyttöinen hiussuojus vaihdetaan päivittäin ja mikäli se poistetaan kesken työpäivä, se laitetaan suoraan pyykkisäkkiin ja otetaan seuraavaa käyttökertaa varten uusi.

Kirurginen suu – nenäsuojus

Kädet desinfioidaan aina ennen kirurgisen suu-nenäsuojuksen pukemista ja sen riisumisen jälkeen.

Kirurgista suu-nenäsuojusta käytetään suojaamaan veri- ja eriteroiskeilta esim. leikkausten / toimenpiteiden yhteydessä tai hoidettaessa eristyspotilaita. Kirurgisen suu-nenäsuojuksen tarkoitus on suojata sekä potilasta että työntekijää pisaratartunnalta sekä veri – ja eriteroiskeilta. Kirurginen

suu-nenäsuojus estää myös kasvojen koskettelun ja tällöin se vähentää kosketustartuntoja, sillä ihmisillä on hyvin luontaista koskettaa käsillään usein kasvojaan.

Kirurgista suu-nenäsuojusta käytetään aina kaikissa invasiivisissä toimenpiteissä, kun ollaan metriä lähempänä leikkaus-/toimenpidealuetta. Lisäksi kirurgista suu-nenäsuojusta käyttävät kaikki salissa olevat, aina vierasesinekirurgiassa tai vastustuskyvyltään alentuneiden potilaiden leikkauksissa.

Kirurgista suu-nenäsuojusta käytetään aina kaikissa aseptisissä toimenpiteissä sekä roiskevaarantilanteissa ja muita suojaimia käytetään toimenpiteiden aseptisten vaatimusten mukaisesti.

Kirurginen suu – nenäsuojus on kertakäyttöinen ja toimenpide - tai potilaskohtainen:

- Sitä käsitellään nauhoista.
- Se tulee sovittaa kasvoille huolellisesti ja tiiviisti.
- Sitä ei lasketa käytön aikana kaulalle, eikä sitä kosketella käytön aikana.
- Käytön jälkeen suu-nenäsuojus riisutaan koskemalla suojaimen reunoihin tai nauhoihin, se laitetaan suoraan jätteisiin, ei taskuun.

Kirurginen suu-nenäsuojusten tulee täyttää SFS-EN 1 4683 vaatimukset. Kun suojuksen tyyppi-merkintä on IR tai IIR, se on tarkoitettu suojaamaan roiskeilta. Kaikissa invasiivisissä toimenpiteissä suositellaan käytettäväksi luokan IIR kirurgista suu-nenäsuojusta, sillä se antaa parhaimman mahdollisen suojan roiskeilanteessa. Kirurginen suu-nenäsuojus estää syljen ja sen mukana suunbakteerien pääsyn haavaan sekä suojaaa käyttäjää mahdollisilta roiskeilta.

Hengityksensuojain (FFP-tyypin)

Kädet desinfioidaan aina ennen hengityksensuojaimen pukemista ja sen riisumisen jälkeen.

Hengityksensuojaimen tarkoitus on suojata sekä työntekijää ilmassa leijailevilta, tautia aiheuttavilta mikropartikkeleilta. Hengityksensuojainta käytetään aina ilmaeristystilanteissa, kun hoidetaan ilma-keitse tarttuvaa sairautta potevaa potilasta sekä aerosoleja muodostavissa toimenpiteissä.

Hengityksensuojain on henkilökohtainen ja kertakäyttöinen. Hengityksensuojaimena käytetään suodattavia puolinaamareita (FF), joiden valmistusmateriaali suodattaa hengitysilmaasta hiukkasia (P). FFP- tyyppin hengityssuojaimia on kolmenlaisia: uloshengityssventtiilillä varustettuja (ei potilaalle, eikä toimenpiteissä / leikkauksissa) tai ilman sitä olevia sekä leikkaustilanteisiin tarkoitettuja malleja, joissa uloshengityssventtiili on peitetty suojalla (leikkaussalin tiimi).

Hengityksensuojain tulee pukea valmistajan ohjeiden mukaan siten, että se on tiivisti vasten kasvoja. Katso erillinen THL:n ohje: Hengityksensuojaimen pukeminen

Käytön jälkeen hengityssuojain riisutaan katkaisemalla kiinnitysnauhat sivusta, läheltä nauhojen kiinnityskohtaa. Hengityssuojain laitetaan suoraan jätteisiin.

Silmiensuojaimet (mm. suojalasit, kasvosuojaimet /visiirit, suu-nenäsuojaukseen kiinnitetyt kertakäyttöiset silmäsuojukset)

Kädet desinfioidaan aina ennen silmäsuojuksen pukemista ja sen riisumisen jälkeen.

Silmiensuojaimien tarkoitus on estää veri- ja eriteroiskeiden pääsy silmiin erityisesti toimenpiteis-

sä. Koska silmiensuojaimet estävät koskettamasta kädellä silmiä, niillä voidaan estää myös kosketustartuntaa.

Silmiensuojaimen tulee suojata myös sivulta tulevilta roiskeilta. Omat silmälasit eivät anna riittävää suojaa. Silmiensuojain on potilas-, henkilö- ja toimenpidekohtainen. Kertakäyttöinen silmäsuojus laitetaan käytön jälkeen suoraan roskeen. Monikäyttöinen silmäsuojus puhdistetaan ensisijaisesti lämpödesinfektio-koneessa.

Suojakäsineet

Kädet desinfioidaan aina ennen suojakäsineiden pukemista ja niiden riisumisen jälkeen.

Suojakäsineiden tarkoitus on suojata työntekijän käsiä mikrobitartunnoilta ja estää infektion leviämistä potilaasta tai ympäristöstä toiseen.

Suojakäsineiden käyttö ei korvaa hyvää käsihygieniaa.

Katso erillinen LSHP:n ohje: Suojakäsineiden käyttö